

Sygn. akt V ACa 752/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 kwietnia 2022 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie V Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: Sędzia SA Ewa Kaniok

Protokolant: Małgorzata Szmit

po rozpoznaniu w dniu 27 kwietnia 2022 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa M. C.

przeciwko Bank (...) spółce akcyjnej z siedzibą w W.

o ustalenie i zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 26 lipca 2021 r., sygn. akt II C 961/20

I. oddala apelację;

II. zasądza od Bank (...) spółki akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz M. C. kwotę 8100 (osiem tysięcy sto) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Ewa Kaniok

Sygn. akt V ACa 752/21

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 26 lipca 2021 r. Sąd Okręgowy w Warszawie w punkcie pierwszym ustalił, że umowa o kredyt hipoteczny nr (...), z 2 czerwca 2008 r., zawarta przez M. C. z Bankiem (...) Spółką Akcyjną z siedzibą w W. jest nieważna; w punkcie drugim zasądził od Banku (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz M. C. kwotę 117 979,18 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 7 maja 2020 r. do dnia zapłaty; w punkcie trzecim oddalił powództwo w pozostałym zakresie; w punkcie czwartym zasądził od Banku (...) S.A z siedzibą w W. na rzecz M. C. kwotę 11 817 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania.

Z ustaleń faktycznych jakie legły u podstaw tego rozstrzygnięcia wynika, że M. C. w 2008 r. udał się do doradcy finansowego z firmy (...), który zaproponował mu kredyt indeksowany do CHF, jaki w swojej ofercie posiadał Bank (...) S.A., wskazując, że to najlepsza oferta kredytowa. Doradca zapewniał M. C. o stabilności waluty CHF, pokazywał wykresy wahań kursu waluty. Powód ufał doradcy kredytowemu.

W dniu 11 kwietnia 2008 r. M. C. złożył wniosek kredytowy, wnioskując o udzielenie kredytu w wysokości 247 800 zł z okresem kredytowania na 360 miesięcy. Jako waluta kredytu została wskazana waluta CHF. Powód miał możliwość wyboru waluty: PLN, EURO, USD i CHF. M. C. w chwili składania wniosku zadeklarował, że ma wyższe wykształcenie z zakresu ekonomii, jest zatrudniony w spółce z o.o. w K. jako kierownik restauracji.

W dniu 14 kwietnia 2008 r. M. C. podpisał dokument „Informacja dla wnioskodawców ubiegających się o produkty hipoteczne indeksowane kursem waluty obcej, oparte na zmiennej stopie procentowej”. W dokumencie tym bank podkreślał m.in., że „zaciągając zobowiązanie w walucie obcej, kredytobiorcy narażeni są na ryzyko zmiany kursów walutowych. Występowanie ryzyka kursowego sprawia, że zarówno rata spłaty, jak i wysokości zadłużenia tytułem zaciągniętego kredytu przeliczona na PLN na dany dzień podlega ciągłym wahaniom, w zależności od aktualnego kursu waluty. Ryzyko kursowe jest znacznie mniejsze, jeżeli o kredyt walutowy ubiega się kredytobiorca, osiągający dochody w tej samej walucie obcej. Z wyżej wymienionych powodów warto rozważyć zaciągnięcie długoterminowego kredytu w PLN jako korzystną alternatywę w stosunku do kredytów walutowych, które mimo atrakcyjnych aktualnie warunków cenowych w długim okresie mogą okazać się droższe na skutek wzrostu kursów walutowych”. W piśmie zaprezentowano także przykład obrazujący wpływ zmiany stopy procentowej oraz kursu waluty na wysokości rat kredytu. Powód w piśmie oświadczył, że zapoznał się z powyższą informacją oraz, że w pierwszej kolejności przedstawiono mu ofertę kredytu w PLN, z której rezygnuje.

W dniu 5 czerwca 2008 r. M. C. jako kredytobiorca oraz Bank (...) SA w W. jako kredytodawca zawarli umowę o kredyt hipoteczny nr (...).

Zgodnie z § 2 ust. 1 i 3 umowy bank udzielił kredytobiorcy kredytu w kwocie 220 300 zł na budowę domu metodą gospodarczą i koszty wliczone w kredyt.

W myśl § 2 ust. 2 umowy kredyt jest indeksowany do CHF, po przeliczeniu wypłaconej kwoty zgodnie z kursem kupna CHF według tabeli kursów walut obcych obowiązującej w Banku (...) w dniu uruchamiania kredytu lub transzy. Po uruchomieniu kredytu lub pierwszej transzy bank wysłał do kredytobiorcy pismo informujące o wysokości pierwszej raty kredytu, kwocie kredytu w CHF oraz jego równowartości w złotych polskich, zgodnie z kursem kupna CHF według tabeli kursów walut obcych obowiązującej w Banku (...) w dniu uruchomienia kredytu/transzy, przy czym zmiany kursów walut w trakcie okresu kredytowania mają wpływ na wysokość kwoty zaciągniętego kredytu oraz raty kapitałowo-odsetkowej.

Okres kredytowania ustalono na 540 miesięcy (§ 2 ust. 6 umowy).

Kredytobiorca zobowiązał się do spłaty kredytu wraz z odsetkami oraz opłatami i prowizjami wynikającymi z umowy i aktualnego cennika w oznaczonych terminach spłaty oraz wywiązania się z pozostałych postanowień umowy (§ 1 ust. 2 umowy).

Wypłata kredytu miała nastąpić w transzach, po spełnieniu przewidzianych w § 3 umowy warunków, na wniosek kredytobiorcy złożony nie później niż w terminie 60 dni od zawarcia umowy i w terminie wskazanym przez kredytobiorcę (§ 3 umowy).

Kredytobiorca oświadczył, że wraz z wnioskiem kredytowym otrzymał pismo „Informacja dla wnioskodawców ubiegających się o produkty hipoteczne indeksowane kursem waluty obcej, oparte na zmiennej stopie procentowej” i zapoznał się z nim (§ 5 pkt 4 umowy).

Zgodnie z § 4 ust. 1-4 umowy od kwoty udzielonego kredytu Bank pobierał jednorazową bezzwrotną prowizję w wysokości 2 203 zł, płatną przed uruchomieniem kredytu lub jego pierwszej transzy. Ponadto, bank przed uruchomieniem kredytu lub jego pierwszej transzy pobiera opłatę za opinię dotyczącą zabezpieczenia kredytu w wysokości 300 zł, która potrącona zostanie przez bank z kwoty kredytu.

Ustalono, że kredyt jest oprocentowany według zmiennej stopy procentowej, stanowiącej sumę zmiennej stopy referencyjnej LIBOR 3M (CHF) oraz marży banku wynoszącej 0,8000 p.p., stałej w całym okresie kredytowania. Odsetki są naliczane za każdy dzień od aktualnego salda zadłużenia. Oprocentowanie kredytu w dniu sporządzenia umowy wynosiło 3,6850 % w stosunku rocznym (§ 6 umowy).

W § 7 ust. 1 umowy zapisano, że kredytobiorca zobowiązuje się spłacić kwotę kredytu w CHF ustaloną zgodnie z § 2 w złotych polskich, z zastosowaniem kursu sprzedaży CHF obowiązującego w dniu płatności raty kredytu, zgodnie z tabelą kursów walut obcych Banku (...) S.A. W myśl § 7 ust. 2 umowy kredyt będzie spłacany w 540 ratach miesięcznych, w tym 7 rat obejmujących odsetki w okresie karencji spłaty kredytu oraz 533 równych ratach miesięcznych, które zawierają malejącą część odsetek i rosnącą część raty kapitałowej. Spłata kredytu następować będzie poprzez bezpośrednie potrącanie przez bank należnych mu kwot z rachunku kredytobiorcy (§ 7 ust. 2 umowy). Spłaty rat odsetkowych lub kapitałowo-odsetkowych będą następować w tym samym dniu miesiąca, w którym miała miejsce wypłata kredytu lub jego pierwszej transzy, począwszy od miesiąca następnego po wypłacie środków z kredytu. Ostatnia rata spłaty kredytu ma charakter raty wyrównującej, co oznacza, że służy rozliczeniu całości zobowiązania kredytobiorcy względem banku (§ 7 ust. 4 i 5 umowy).

Na zabezpieczenie spłaty kredytu wraz kredytobiorca ustanowił na rzecz banku hipotekę kaucyjną do kwoty 374 510 zł na nieruchomości położonej w Z., cesję praw z polisy ubezpieczeniowej od ognia i innych zdarzeń losowych ww. nieruchomości i cesję praw z polisy ubezpieczeniowej na życie kredytobiorcy. Zabezpieczeniem kredytu do czasu przekazania bankowi odpisu księgi wieczystej, potwierdzającej ustanowienie hipoteki na nieruchomości stanowić miało ubezpieczenie kredytów zabezpieczanych hipotecznie na podstawie umowy zawartej przez bank z Towarzystwem (...) S.A. Kredytobiorca zobowiązany był do zwrotu bankowi kosztów składki ubezpieczeniowej. Miesięczna opłata z tytułu refinansowania składki wynosiła 1/12 z 0,81% kwoty przyznanego kredytu tj. 156 zł, przy uwzględnieniu kursów waluty obcej, do jakiej indeksowany jest kredyt na pierwszy dzień miesiąca, w którym została sporządzona umowa kredytowa wg tabeli kursów walut obcych Banku (...) S.A. (§ 9 umowy).

W § 12 ust. 1 pkt 1 i 2 umowy zawarto informację, że przy założeniu wskazanych w tym punkcie sytuacji, całkowity koszt kredytu na dzień zawarcia umowy wynosi 279 497,34 zł, rzeczywista roczna stopa oprocentowania na dzień sporządzenia umowy wynosi 4,63% w skali roku.

W § 1 ust. 1 umowy kredytobiorca oświadczył, że przed zawarciem umowy otrzymał Cennik Kredyt Hipoteczny/ Pożyczka Hipoteczna oraz Regulamin kredytowania osób fizycznych w ramach usług bankowości hipotecznej w Banku (...) S.A. obowiązujące w dniu zawarcia umowy, zapoznał się z nimi i akceptuje postanowienia w nich zawarte (umowa kredytowa k. 26-28v).

W myśl § 2 pkt 19 Regulaminu, poprzez określenie „kredyt w walucie obcej” należy rozumieć kredyt udzielony w złotych polskich indeksowany kursem waluty obcej według tabeli kursów walut obcych obowiązującej w banku.

Stosownie do § 8 ust. 3 Regulaminu, w przypadku kredytu w walucie obcej, kwota raty spłaty obliczana jest według kursu sprzedaży dewiz obowiązującego w banku na podstawie obowiązującej tabeli kursów walut obcych z dnia spłaty.

Jak stanowi § 8 pkt 4 Regulaminu, w przypadku kredytu w walucie obcej kredytobiorca może zastrzec w umowie kredytu, że bank będzie pobierał ratę spłaty z rachunku w walucie, do której kredyt jest indeksowany, o ile rachunek ten jest dostępny w ofercie banku.

M. C. podczas wizyty w Banku (...) S.A. przed podpisaniem umowy przeczytał umowę z załącznikami. Powód zawarł umowę jako konsument.

Z ustaleń Sądu wynika, że kredyt został wypłacony powodowi w trzech transzach: I w dniu 11 czerwca 2008 r. w kwocie 100 300 zł (49 152,21 CHF), II w dniu 25 lipca 2008 r. w kwocie 90 000 zł (46 562,16 CHF) i III w dniu 14 stycznia 2009 r. w kwocie 30 000,01 zł (11 122,65 CHF). Powodowi oddano do dyspozycji łącznie kwotę 220 300 zł, kredyt został wypłacony w polskich złotych.

M. C. spłacał kredyt w polskich złotych. Do dnia 11 marca 2020 r. uiścił na rzecz banku na podstawie umowy kredytu hipotecznego (...) kwotę 114 802,18 zł tytułem spłaty rat kredytu, 2 203 zł tytułem prowizji za udzielenie kredytu, 468 zł tytułem kosztów ubezpieczenia pomostowego, 300 zł tytułem opłat za wycenę/kontrolę inwestycji. Ponadto,

za wydanie przez pozwanego zaświadczeń o udzielonym kredycie, załączonych do pozwu poniósł koszt w wysokości 206 zł.

Z zeznań powoda wynika jednoznacznie, iż nie negocjował zapisów umowy oraz, że pozostawał w przekonaniu, że produkt, który bank mu oferuje, jest produktem bezpiecznym. Powód przyznał, iż nie zdawał sobie sprawy z ryzyka, jakie wiązało się ze zmianą kursu CHF, nadto doradca banku zapewniał go o stabilności tej waluty, co Sąd uznał za wiarygodne.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy podał, że należało uznać łączącą strony umowę za nieważną w całości z uwagi na regulację art. 69 ustawy Prawo bankowe w zw. z art. 58 § 1 k.c. oraz wobec przekroczenia zasady swobody umów.

Odnosząc się do interesu prawnego w żądaniu ustalenia nieważności umowy, Sąd wskazał na treść art. 189 k.p.c.

Zawarta pomiędzy stronami umowa kredytowa wygenerowała długoterminowy stosunek prawny, który nie został dotychczas wykonany, a więc nawet uwzględnienie roszczeń o zapłatę nie reguluje w sposób definitywny wzajemnych relacji stron. Stwierdzenie nieważności umowy przesądza nie tylko o możliwości domagania się zwrotu już spełnionych świadczeń. Rozstrzyga również w sposób ostateczny o braku obowiązku spełniania na rzecz banku mających oparcie w treści umowy świadczeń w przyszłości. Ustalające orzeczenie sądu zniesie więc wątpliwości stron i zapobiegnie dalszemu sporowi o roszczenia banku wynikające z przedmiotowej umowy.

Sąd uznał, iż strony nie umówiły się co do głównych świadczeń umowy. Brak określenia w umowie głównych świadczeń umowy, prowadzi do stwierdzenia, że umowa jest w całości nieważna. Zarówno indeksacja, jak i odesłanie do tabel kursowych stanowią przedmiot główny umowy, przy czym nie zostały one sformułowane jednoznacznie (brak wskazania zasad ustalania kursów, brak rzetelnej informacji o ryzyku walutowym przy jednoczesnym wykreowaniu poprzez indeksację takiego ryzyka oraz rodzaje kursów prowadzące do dalszych niejednoznaczności).

Z art. 66 k.c. wynika, że zawarcie umowy wiąże się ze złożeniem oświadczenia zawierającego istotne postanowienia umowy, zaś usunięcie waloryzacji, która określa główny przedmiot umowy kredytu indeksowanego ze stawką Libor jest równoznaczne z usunięciem istotnego postanowienia umowy.

W okolicznościach sprawy strony uzgodniły kwotę kredytu i wpisały ją do umowy. Nie doszło natomiast do uzgodnienia wysokości świadczenia kredytobiorcy. Brak określenia tego świadczenia wynikał z pozostawienia bankowi swobody w określaniu kursów waluty, do której kredyt był indeksowany i nieokreśleniu wysokości części kapitałowej w poszczególnych ratach, co uniemożliwiało wyliczenie wysokości każdej z rat. Świadczenie kredytobiorcy miało zostać określone co do wysokości przez bank po zawarciu umowy, następnie przekazane do wiadomości kredytobiorcy.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami i zasadą swobody umów, kredytobiorca w chwili podpisania umowy powinien wiedzieć jaka jest kwota jego kredytu. Tymczasem poprzez jednostronne określanie kursu CHF przez pozwanego bank, powód dowiedział się o wysokości kredytu przy jego wypłacie, po zastosowaniu dowolnie ustalonego przez pozwanego kursu CHF. Zobowiązanie powoda ustalone było w walucie CHF, która w okresie spłaty kredytu była podstawą określania wysokości kapitału pozostałego do spłaty oraz odsetek. Oznacza to, że nie tylko wysokość kapitału kredytu była jednostronnie ustalona przez pozwanego, lecz w każdym okresie trwania kredytu Bank naliczał dodatkowo odsetki od kapitału powstałego w wyniku zastosowania dowolnie ustalonego kursu CHF.

Sąd przywołał treść art. 353 § 1 k.c. oraz art. 353¹ k.c. i wyjaśnił, że istotą umowy jest złożenie przez strony zgodnych oświadczeń woli, których treść określa prawa i obowiązki stron. Umowa powstaje, gdy zostanie uzgodniony katalog istotnych dla danej umowy obowiązków stron i odpowiadających im uprawnień. W konsekwencji nie jest dopuszczalne, aby postanowienia umowne dawały jednej ze stron uprawnienie do kształtowania według swojej woli zakresu obowiązków drugiej strony. Byłoby to oczywiście sprzeczne z naturą umowy.

Wskazał również na sprzeczność przedmiotowej umowy z art. 69 ust. 1 i 2 ustawy Prawo bankowe w brzmieniu z dnia zawarcia umowy, który jest przepisem bezwzględnie obowiązującym, a więc jego naruszenie powinno skutkować stwierdzeniem nieważności umowy.

Sąd przywołując treść art. 69 ust. 1 ustawy Prawo bankowe (w brzmieniu z dnia zawarcia umowy) wyjaśnił, że bank mógł czerpać zysk z umowy kredytu wyłącznie w postaci odsetek oraz prowizji. Natomiast bank w umowie zastrzegł na swoją rzecz dodatkowy zysk w postaci marży na kursie, który uzyskiwał poprzez dokonywanie przeliczeń waluty w oparciu o dowolnie ustalany przez siebie kurs waluty.

W umowie określona została wyłącznie kwota uruchomienia kredytu, tj. zobowiązanie banku do wypłaty określonej kwoty wyrażonej w PLN, nie zostały jednak określone świadczenia powoda, tj. wysokość salda kredytu, sposób jego wylczenia oraz zasady, w oparciu o które miały być określone zobowiązania strony powodowej w postaci spłaty rat. W konsekwencji powód według stanu na dzień zawarcia umowy w żaden sposób nie był w stanie określić wysokości swojego zadłużenia (salda kredytu) i to nawet przy założeniu, że zarówno oprocentowanie jak i kurs średni NBP waluty CHF były niezienne przez cały okres trwania umowy.

Pozwanemu została pozostawiona dowolność w zakresie doboru kryteriów ustalania kursu CHF w swoich tabelach kursowych, a w konsekwencji ustalania wysokości zobowiązań kredytobiorców, których kredyty są waloryzowane kursem CHF. Powód nie mógł przewidzieć, po jakim kursie przyjdzie mu dokonywać spłaty każdej kolejnej raty kredytu.

W ocenie Sądu, w przypadku określenia wysokości świadczenia w wyniku waloryzacji należy przyjąć, że miernik wartości służący tejże waloryzacji (indeksacji), powinien być określany w sposób precyzyjny, aby możliwe było jego obiektywne oznaczenie. W przeciwnym razie nie zostanie spełniony wymóg oznaczoności świadczenia. Pozostawienie jednej ze stron możliwości swobodnego kształtowania wskaźnika waloryzacji skutkuje brakiem uzgodnienia tego elementu umowy.

Strony nie określiły w umowie wzajemnych głównych świadczeń stron, a taka sytuacja jest sprzeczna z naturą stosunku umowy, której istotą jest uzgodnienie jej postanowień przez strony (art. 353¹ k.c.). Bank nie posiadał żadnego sprecyzowanego mechanizmu ustalania marży doliczanej do kursu bazowego. W umowie nie zostały ponadto określone zasady spłaty kredytu. Umowa nie precyzowała w jaki sposób bank będzie ustalał kursy w tabelach, które miały mieć zastosowanie do dokonywanych przez powoda spłat w walucie PLN. Kursy te mogły być ustalone przez pozwanego w sposób dowolny.

Przyjmując zatem, że klauzula waloryzacyjna określała główne świadczenia stron sąd uznał, że w świetle art. 58 § 1 k.c. umowa ta jest nieważna.

Powód podniósł, iż umowa kredytu łącząca go z pozwanym jest nieważna z uwagi na treść postanowień umowy zawartych w § 2 ust. 2 i § 7 ust. 1 umowy. Wywodził, iż są to klauzule abuzywne.

W kwestionowanych przez powoda postanowieniach pozwany przyznał sobie prawo do jednostronnego regulowania wysokości salda kredytu, jak również wysokości rat kredytu waloryzowanego kursem franka szwajcarskiego, poprzez dowolne, niczym nieograniczone wyznaczanie w tabelach kursów kupna lub sprzedaży franka szwajcarskiego. Dotyczyło to tak uruchomienia kredytu, jak i jego późniejszej spłaty. Jednocześnie prawo banku do ustalania kursu waluty w świetle umowy nie doznawało żadnych formalnych ograniczeń. Pozwany zapewnił sobie możliwość uzyskania znaczących korzyści finansowych stanowiących dla powoda dodatkowe koszty kredytu, których oszacowanie nie było możliwe. Czynniki obiektywne, a zatem sprawdzalne z punktu widzenia konsumenta, jak w szczególności wysokość rynkowych kursów wymiany franka szwajcarskiego, tylko częściowo wpływają na ostateczny koszt kredytu ponoszony przez konsumenta, skoro kurs kupna lub sprzedaży waluty obcej określony w tabeli kursowej banku zawiera marżę kupna lub marżę sprzedaży, która to wartość zależna jest wyłącznie od woli banku. Niewątpliwie zatem regulacja

ta stanowi o naruszeniu przez bank dobrych obyczajów, które nakazują, aby ponoszone przez konsumenta koszty związane z zawarciem umowy były możliwe do przewidzenia.

W przedmiotowej umowie wysokość świadczenia określona została w ten sposób, że kwotę kredytu przeliczano najpierw ze złotych polskich na franki szwajcarskie, po kursie wskazanym przez bank (uzyskując równowartość kredytu w walucie obcej), a następnie bezpośrednio przy określaniu każdej kolejnej raty, przeliczano wskazywaną przez bank kwotę franków szwajcarskich na złotówki znów po kursach ustalanych przez bank na podstawie jego tabel, przy czym pierwsza z tych operacji odbywała się w oparciu o kurs kupna, a pozostałe dotyczące spłat rat po kursie sprzedaży. Co istotne, kurs kupna był niższy od kursu sprzedaży, a co za tym idzie bank dokonując dwukrotnie przeliczenia kwoty zobowiązania (najpierw w momencie jego wypłaty po niższym kursie, a następnie w momencie jego spłaty po kursie wyższym) uzyskuje nadwyżkę (tzw. spread), a więc dodatkowe wynagrodzenie banku, wysokości którego w momencie zawierania umowy kredytu, konsument nie jest w stanie oszacować.

Zawierając umowę powód, nie mógł również w żaden sposób określić potencjalnego ryzyka z tym związanego, także nie mógł oszacować całkowitych kosztów związanych z kredytem. Bank nie ponosił żadnego ryzyka, gdyż w każdej sytuacji ewentualne ryzyko kursowe mógł zniwelować poprzez dowolne ustalenie kursu w tabeli kursowej. Powód na dzień zawarcia umowy kredytu nie znał wysokości swoich świadczeń na rzecz banku. Strony nie określiły w jaki sposób zostaną wyliczone te świadczenia. Wysokość świadczeń strony powodowej zależała zatem wyłącznie od woli banku.

Powyższe skutkuje naruszeniem zasady ekwiwalentności wzajemnych świadczeń powoda oraz pozwanego banku. Pozwany w całości bowiem przeniósł na powoda ryzyko kursowe, zabezpieczając w ten sposób wyłącznie swoje interesy, bez przyznania w zamian jakichkolwiek korzyści na rzecz powoda oraz możliwości kontrolowania przez powoda działań podejmowanych przez bank w przedmiotowym zakresie.

Jednocześnie sąd wskazał, że wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 14 grudnia 2010 r. (sygn. akt XVII AmC 426/09), za klauzulę niedozwoloną zostało uznane stosowane przez bank postanowienie „Kredyt jest indeksowany do CHF/USD/EUR, po przeliczeniu wypłaconej kwoty zgodnie z kursem kupna CHF/USD/EUR według Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku (...) w dniu uruchomienia kredytu lub transzy.” a także postanowienie: „W przypadku kredytu indeksowanego kursem waluty obcej kwota raty spłaty obliczona jest według kursu sprzedaży dewiz, obowiązującego w Banku na podstawie obowiązującej w Banku (...) z dnia spłaty.”. Powyższe stanowisko zostało potwierdzone przez Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 21 października 2011 r. (sygn. akt VI ACa 420/11).

Ocena klauzul waloryzacyjnych zawartych w umowie jako abuzywne i jednocześnie brak możliwości zastąpienia ich innymi klauzulami, skutkuje brakiem zgodnych oświadczeń woli stron w chwili zawarcia umowy w tym zakresie, a zatem skutek prawny jest taki sam jak przy stwierdzeniu nieważności na podstawie art. 69 ust. 1 i 2 ustawy Prawo bankowe w związku z art. 351¹ k.c. i art. 58 § 1 k.c.

Z umowy nie wynikało, aby kurs waluty wpisywany do tabeli kursów obowiązującej w banku w dniu przeliczenia całej kwoty kredytu na CHF, a następnie w dniu spłaty każdej kolejnej raty musiał przybrać wartość rynkową albo jakąkolwiek wartość możliwą do ustalenia i przewidzenia przez drugą stronę umowy. Umowa, w tym regulamin, nie przewidywała żadnych kryteriów, wedle których miałyby być ustalony kurs z tabeli, zatem stosownie jakichkolwiek praktyk w określaniu kursu waluty było swobodną decyzją pozwanego jako kredytodawcy i w każdej chwili mogło być dowolnie zmienione.

Świadomość stron nie ma znaczenia dla oceny ważności umowy w kontekście jej zgodności/niezgodności z prawem, gdyż niezależnie od jej istnienia nieważna umowa nie staje się ważna. Nie ma zatem znaczenia czy powód i pozwany rozumieli mechanizm indeksacji i zmiany wartości kapitału oraz rat na skutek zmiany kursu waluty.

Brak możliwości określenia ścisłej wysokości części kapitałowej każdej raty przesądzał o niemożności precyzyjnego określenia części odsetkowej. Odsetki bowiem powinny być naliczane od aktualnego salda zadłużenia, co wymaga

wiedzy na temat wysokości salda zadłużenia po spłacie każdej kolejnej raty. Nie można w sposób rzetelny policzyć wysokości odsetek nie wiedząc, w jakich częściach w każdej racie ma dojść do spłaty kapitału.

Polski porządek prawny dopuszcza możliwość zawierania umów o kredyt w walucie polskiej indeksowany do waluty obcej. Stanowi o tym wprost art. 69 ust. 2 pkt 4a i art. 69 ust. 3 ustawy Prawo bankowe. O tym, że umowa kredytu indeksowanego do waluty obcej mieści się w konstrukcji ogólnej umowy kredytu bankowego i stanowi jej możliwy wariant (art. 353 k.c. w zw. z art. 69 Prawa bankowego) wypowiedział się również Sąd Najwyższy w wyroku z 22 stycznia 2016 r. (I CSK 1049/14). Jednak okoliczność, że polski system prawny dopuszcza zawieranie umów o kredyt denominowany lub indeksowany nie wyczerpuje, zdaniem Sądu, problematyki zgodności z prawem każdej umowy o kredyt indeksowany. Klauzule waloryzacyjne opisujące mechanizm indeksacji stosowane w umowach kredytowych powinny być przedmiotem badania pod kątem ich zgodności z art. 358¹ § 2 k.c. oraz pod kątem tego, czy mogą być uznane za rażąco naruszające interesy konsumentów i sprzeczne z dobrymi obyczajami (na podstawie art. 385¹ § 1 k.c.).

Całkowicie bezprzedmiotowa z punktu widzenia rozstrzygnięcia niniejszej sprawy była okoliczność, że powód nie zdecydował się na spłatę rat kredytu bezpośrednio w walucie CHF poprzez zawarcie stosownego aneksu do umowy. Aneks taki wywołałby zamierzony skutek tylko w sytuacji gdyby saldo kredytu zostało wyrażone w walucie CHF. Natomiast w przedmiotowej umowie saldo kredytu nigdy nie było i nie może być wyrażone w walucie obcej.

Podsumowując Sąd Okręgowy uznał, że umowa zawarta przez powoda z pozwanym bankiem dnia 5 czerwca 2008 r. była nieważna – zgodnie z art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 69 ust. 1 i 2 pkt 2 Prawa bankowego w zw. z art. 353¹ k.c. z uwagi na brak określenia wysokości świadczenia poprzez nieokreślenie kwot rat, w których miał być spłacany kredyt oraz nieokreślenie obiektywnego i jednolitego sposobu ich ustalenia. Ponadto, w umowie wadliwie został wskazany sposób ustalania oprocentowania kredytu, którego zmienność nie poddaje się obiektywnej kontroli przez co dodatkowo świadczenie obciążające powoda było nie do przewidzenia.

W konsekwencji zachodzą podstawy do ustalenia zgodnie z art. 189 k.p.c. nieważności umowy. Powodowi przysługuje interes prawny w dochodzeniu tak sformułowanego żądania.

Nieważność umowy o kredyt zawartej przez strony, skutkowałą uznaniem za zasadne żądania dotyczącego zasądzenia na rzecz powoda wszystkich świadczeń spełnionych na rzecz Banku tj. do 11 marca 2020 r. Powód wykazał za pomocą dokumentów, że w tym okresie wpłacił na rzecz pozwanego łącznie kwotę 117 979,18 zł, w tym kwotę 114 802,18 zł tytułem spłaty rat kredytu, 2 203 zł tytułem prowizji za udzielenie kredytu, 468 zł tytułem kosztów ubezpieczenia pomostowego, 300 zł tytułem opłat za wycenę/kontrolę inwestycji oraz 206 zł tytułem opłat za wydanie zaświadczeń o udzielonym kredycie.

Sąd I instancji przytoczył i wyjaśnił treść art. 405 k.c. art. 410 § 1 i 2 k.c.

Nieważność umowy powodowała, iż wszelkie świadczenia uiszczone przez stronę powodową na rzecz pozwanego, były świadczeniami nienależnymi. Stwierdzenie nieważności umowy powoduje obowiązek dokonania zwrotu wzajemnych świadczeń pomiędzy stronami umowy, stosownie do przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu. Co do zasady, kredytobiorca powinien zwrócić bankowi otrzymaną od niego kwotę kapitału bez odsetek i kosztów dodatkowych, bank zaś powinien zwrócić kredytobiorcy wszelkie wpłacone przez niego raty kredytowe i inne opłaty oraz składki.

Sąd miał na względzie aktualne stanowisko Sądu Najwyższego zawarte w uchwale z 16 lutego 2021 r., III CZP 11/20 (Legalis nr 2532281), w której Sąd Najwyższy przesądził, że w przypadku stwierdzenia nieważności umowy kredytowej, umowę należy rozliczyć zgodnie z teorią dwóch kondykcji.

Pozwany w niniejszej sprawie nie podniósł zarzutu zatrzymania ani potrącenia.

W niniejszej sprawie brak było dowodu na okoliczność, że pozwany uzyskał korzyść z tytułu lub utracił w taki sposób, że nie jest już wzbogacony.

Jednocześnie z art. 411 k.c. wprost wynika, że brak możliwości żądania zwrotu świadczenia nienależnego nie obejmuje sytuacji, gdy jego spełnienie nastąpiło w wykonaniu nieważnej umowy.

W niniejszej sprawie podstawą prawną świadczenia była nieważna czynność prawna, która nie stała się ważna mimo spełnienia świadczenia, a w takim wypadku wiedza spełniającego świadczenie, że nie był do świadczenia zobowiązany, nie zwalnia odbiorcy świadczenia od jego zwrotu (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 19 września 2018 r., I CSK 575/17, Legalis nr 1829409).

Sąd przy rozstrzygnięciu niniejszej sprawy miał również na uwadze uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021 r. o sygn. III CZP 6/21, w której Sąd Najwyższy wskazał, że niedozwolone postanowienie umowne należy co do zasady uznać za nigdy nie istniejące, w związku z czym nie może ono wywoływać skutków wobec konsumenta, a zapłacone na jego podstawie kwoty są nienależne i podlegają restytucji. Umowa, która nie może wiązać bez niedozwolonego postanowienia, jest w całości bezskuteczna, a w konsekwencji konsument i kredytodawca mogą żądać zwrotu świadczeń spełnionych na jej podstawie jako nienależnych (art. 410 § 1 k.c.). Roszczenia stron mają charakter odrębny (niezależny), co oznacza, że nie ulegają automatycznie wzajemnej kompensacji i konsument może żądać zwrotu w całości spłaconych rat kredytu niezależnie od tego, czy i w jakim zakresie jest dłużnikiem banku z tytułu nienależnie otrzymanej kwoty kredytu.

Sąd, mając na względzie uchwałę Sądu Najwyższego ze sprawy III CZP 6/21 nie uwzględnił podniesionego przez bank zarzutu przedawnienia. Sąd Najwyższy przyjął bowiem, że kredytodawca może żądać zwrotu swego świadczenia dopiero od chwili, w której umowa kredytu stała się trwale bezskuteczna, do tego bowiem czasu jej skuteczność pozostaje w zawieszeniu na korzyść konsumenta. Przedawnienie zaś roszczenia restytucyjnego konsumenta nie może rozpocząć biegu – zgodnie z orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej - zanim konsument dowiedział się lub, rozsądnie rzecz ujmując, powinien dowiedzieć się o niedozwolonym charakterze postanowienia umownego.

Odnosnie żądania odsetkowego Sąd miał na względzie, że roszczenie zapłaty powód zgłosił dopiero w pozwie, który doręczony został pozwanemu w dniu 6 maja 2020 r. (k. 71). Oznacza to, że roszczenie powoda w zakresie żądania zapłaty stało się wymagalne w dniu 7 maja 2020 r.

Mając na uwadze powyższe roszczenie o zapłatę w zakresie 1 zł oraz o odsetki za okres od dnia wniesienia pozwu do dnia 6 maja 2002 r. zostało oddalone (pkt III. wyroku).

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku wniósł pozwany zaskarżając go w pkt I, II i IV, zarzucając naruszenie:

1) naruszenie przepisów postępowania, a mianowicie:

a) art. 232 zd. pierwsze k.p.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. oraz w zw. z art. 6 k.c. poprzez zaniechanie wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego oraz dokonanie sprzecznej z zasadami logiki i doświadczenia życiowego, dowolnej, oceny dowodów i wyciągnięcie na tej wadliwej podstawie bezpodstawnych i niezgodnych z rzeczywistym stanem faktycznym wniosków, w szczególności przez:

i. błędne przyjęcie, że sporne klauzule umowne dotyczące indeksacji nie zostały indywidualnie uzgodnione z Powodem, w sytuacji gdy:

- umowa stanowiła odzwierciedlenie wniosku kredytowego złożonego przez Powoda, który jako walutę kredytu wybrał CHF;

- Powód niewątpliwie miał możliwość wyboru kredytu w PLN - Bank przedstawił Powodowi ofertę kredytu w tej walucie, co znajduje potwierdzenie w Informacji o Ryzyku Kursowym ,
- możliwość negocjacji postanowień umowy, przedstawienie kredytobiorcom ofert kredytu we wszystkich dostępnych walutach, przeprowadzenie wstępnej symulacji, rzeczywistego wpływu kredytobiorcy na postanowienia umowy, potwierdziły zeznania świadka A. P. (00:05:24, pisemny protokół z rozprawy z dnia 30 listopada 2020 roku)
- Powód od momentu zawarcia umowy miał możliwość dokonywania spłaty kredytu bezpośrednio w CHF (została ona przewidziana wprost w Regulaminie obowiązującym w dacie zawarcia Umowy);
- ostatnia transza kredytu została wypłacona po upadku Banku (...). W dobie ogólnoswiatowego kryzysu jaki zapanował - wahania kursów walut były powszechnie znane.

ii. bezpodstawne przyjęcie, że strony nie określiły w umowie wzajemnych głównych świadczeń stron, podczas gdy, postanowienia umowy dotyczące kursów wykorzystywanych do przeliczeń nie regulowały głównych świadczeń umowy, ale miały charakter poboczny, a ponadto strony umówiły się co do tych świadczeń, co wprost wynika z treści umowy, zarówno w zakresie ryzyka (§ 2 ust. 2 i § 5 ust. 3 umowy) i rodzajów kursów (expressis verbis wpisane do § 2 ust. 2 oraz 7 ust. 1 umowy kurs kupna i kurs sprzedaży), a także w zakresie zasad ustalania kursów (odesłanie do Tabeli Kursów Walut Obcych, publikowanej przez Bank, która z definicji musi zawierać kursy na poziomie rynkowym). Przepisy powszechnie obowiązującego prawa, w szczególności k.c., dopuszczają możliwość zawarcia umowy, w której nie jest jeszcze wskazana ostateczna wysokość świadczenia, a jedynie podstawy do jej ustalenia, a strony niniejszego sporu w treści umowy ustaliły zasady określenia salda udzielonego Powodowi kredytu oraz spłaty poszczególnych rat kredytu;

iii. bezpodstawne przyjęcie, że postanowienia klauzuli indeksacyjnej kreowały po stronie Banku pełną dowolność w ustalaniu kursów waluty CHF, a jednocześnie pozbawiały powoda możliwości dokonania weryfikacji prawidłowości zastosowanego sposobu ustalenia tych kursów, w sytuacji gdy Bank wykazał, że:

- kursy publikowane w TKWO nie były ustalane w sposób dowolny lecz w oparciu o obiektywne, niezależne od Banku dane (m.in. system Thomson Reuters);
- kursy publikowane w TKWO nie odbiegały od kursów CHF stosowanych przez inne banki komercyjne, prowadzące działalność konkurencyjną;
- Bank posiadał i nadal posiada status Dealera Rynku Pieniężnego, co oznacza, że na podstawie kwotowań kursów Banku swoje kursy ustalał Narodowy Bank Polski;
- metodologia ustalania kursu średniego przez Narodowy Bank Polski jest analogiczna do metodologii stosowanej przez Bank przy ustalaniu kursów CHF publikowanych w TKWO;
- zapis § 8 ust. 3 Regulaminu w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 października 2011 roku przewiduje formalne ograniczenie - możliwe odchylenie o wartości nie wyższej niż 10%;

iv. bezpodstawne przyjęcie, że kwestionowane postanowienia nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny i nie pozwalały Powodowi oszacować kwoty tytułem spłaty kredytu na rzecz Pozwanego oraz możliwości ustalenia wysokości zobowiązania w dniu zawarcia Umowy, podczas gdy:

- kwota kredytu wskazana w § 1 ust. 1 Umowy nie ulega zmianie przez cały okres obowiązywania Umowy;
- § 7 Umowy w zw. z § 7 ust. 24 oraz § 8 i 9 Regulaminu Kredytowania Osób Fizycznych w ramach usług Bankowości Hipotecznej w Banku (...) S.A. określały w sposób szczegółowy zasady spłaty kredytu;

- przy uruchomieniu każdej transzy Powód informowany był jak przeliczane jest saldo kredytu, znał kurs waluty CHF i wiedział jak kształtuje się wysokość zobowiązania;

v. bezpodstawne przyjęcie, że Pozwany „nienależycie wypełnił obowiązki informacyjne” w sytuacji gdy:

a. Powód posiadał wykształcenie wyższe, o profilu ekonomicznym, co świadczy o jego ponadprzeciętnej wiedzy w zakresie struktur ekonomicznych oraz konsekwencji zaciągnięcia kredytu indeksowanego do CHF;

b. informacje o ryzyku kursowym były Powodowi przekazywane dwutorowo:

- w formie pisemnej m.in. w § 2 ust. 2, § 5 ust. 3 umowy oraz Informacji o Ryzyku Kursowym, w których Powodowi zaprezentowano przykład wpływu wahań kursowych i zmiennej stopy procentowej na wysokość raty kredytu, informując go o wpływie wahań kursowych zarówno na wysokość salda zadłużenia, jak i rat kredytu;
- w formie rozmowy z pracownikiem Banku i doradcą kredytowym, podczas których Powodowi zaprezentowano symulacje poziomu rat kredytu oraz poziomu kursów z poprzednich lat, jak również udzielano mu informacji na temat Tabeli Kursów Walut Obcych Banku i spreadu - a były to informacje wyczerpujące. Doradca „pokazywał wykresy wahań kursu waluty” (s. 3 uzasadnienia Wyroku);

c. świadomość zmienności kursów walut obcych oraz ich nieprzewidywalności jest uważana w polskim społeczeństwie za wiedzę powszechnie znaną;

d. informacje udzielone Powodowi były zgodne z treścią Rekomendacji S Komisji Nadzoru Finansowego, w szczególności Bank poinformował Powoda o potencjalnym wzroście wysokości raty kredytu przy założeniu, że kapitał wzrósłby o 14,22% oraz przy założeniu wzrostu kursu CHF o wartość z 12 miesięcy poprzedzających symulację („Informacja o Ryzyku Kursowym”);

e. w dacie zawarcia Umowy nie obowiązywał żaden bezwzględnie obowiązujący przepis prawa, który nakładałby na Bank obowiązki informacyjne w tym zakresie;

vi. nienadanie odpowiedniego waloru dowodowego zeznaniom świadka J. C., a skutkiem tego błąd w ustaleniach faktycznych co do faktu, że kursy wymiany określone w Tabeli Kursów Walut Obcych były ustalane przez Pozwanego w sposób jednostronny i dowolny;

vii. nienadanie odpowiedniego znaczenia i waloru dowodowego zeznaniom świadka A. P., a skutkiem tego błąd w ustaleniach faktycznych co do faktu, że kwestionowane postanowienia umowne nie były indywidualnie uzgadniane z Powodem;

viii. bezpodstawne przyjęcie, że Bank oznaczył świadczenie Powoda w sposób jednostronny w toku wykonywania umowy, podczas gdy strony uzgodniły, że wartość udzielonego kredytu zostanie określona poprzez przeliczenie kwoty wypłaconej Powodowi w PLN na CHF po kursie kupna CHF z dnia uruchomienia kredytu, a nadto wobec faktu, iż kurs CHF ustalony przez Bank w Tabeli Kursów Walut Obcych Banku (...) S.A. był kursem rynkowym;

ix. bezpodstawne przyjęcie, że Powód nie został poinformowany o wpływie wzrostu kursu CHF na wysokość salda kredytu i był zapewniany, że frank szwajcarski jest walutą stabilną, w sytuacji gdy:

a. w § 2 ust. 2 Umowy wskazano wprost, że: „zmiany kursów walut w trakcie okresu kredytowania mają wpływ na wysokość kwoty zaciągniętego kredytu oraz raty kapitałowo - odsetkowej”;

b. w „Informacji o Ryzyku Kursowym” wskazano wprost, że „występowanie ryzyka kursowego sprawia, że zarówno rata spłaty, jak i wysokość zadłużenia tytułem zaciągniętego kredytu przeliczona na PLN na dany dzień podlega ciągłym wahaniom, w zależności od kursu waluty”;

- c. Powód został w sposób wyczerpujący poinformowany o wpływie wzrostu kursu CHF na wysokość salda kredytu;
- x. Bezpodstawne przyjęcie, że „bank w umowie zastrzegł na swoją rzecz dodatkowy zysk w postaci marży na kursie, podczas gdy Bank w celu sfinansowania kredytu powoda dokonuje transakcji na rynku międzybankowym oraz ponosi koszt odsetek w związku z tymi transakcjami.
- xi. bezzasadne przyznanie pełnej wiarygodności zeznaniom Powoda, w szczególności w zakresie braku indywidualnego uzgodnienia klauzuli indeksacyjnej, niewytłumaczenia mechanizmu indeksacji oraz kwestii ryzyka kursowego, podczas gdy Powód był żywotnie zainteresowany rozstrzygnięciem sprawy zgodnie ze swoim interesem, a fakt indywidualnego uzgodnienia przedmiotowych klauzul i wytłumaczenia Powodowi mechanizmu indeksacji oraz wpływu wahań kursu CHF na wykonywanie Umowy wynika z dokumentów zgromadzonych w sprawie;
- b) art. 227 k.p.c. w zw. z art. 235² § 1 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 278 § 1 k.p.c. w zw. z art. 232 zd. pierwsze k.p.c. polegające na bezpodstawnym pominięciu dowodu z opinii biegłego podczas gdy dowód ten miał istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy a ustalenie wskazanych w tezie dowodowej okoliczności wymagało wiadomości specjalnych, które Sąd określił samodzielnie i błędnie, w tym w szczególności w zakresie:
- i. walutowego charakteru kredytu;
 - ii. ustalenia zasad finansowania, uruchamiania i spłaty kredytu indeksowanego, uzasadniającego stosowanie kursu kupna i kursu sprzedaży walut;
 - iii. rozkładu ryzyka stron umowy kredytu indeksowanego i ponoszenia takiego ryzyka także przez Bank;
 - iv. rynkowego charakteru kursu CHF w TKWO Banku oraz braku arbitralności przy ustalaniu kursu CHF, metod ustalania kursu CHF w stosunku do PLN przez Bank czy ryzyka związanego z wahaniami kursu CHF i wpływu tej okoliczności na wysokość salda kredytu oraz skali możliwego do przewidzenia w 2008 roku ryzyka kursowego;
- c) art. 316 § 1 k.p.c. poprzez niewzięcie pod uwagę stanu prawnego obowiązującego na dzień zamknięcia rozprawy, tj. niezastosowanie przepisu dyspozytywnego w postaci art. 358 § 2 k.c., podczas gdy:
- a. zastosowanie tego przepisu pozwoliłoby Sądowi I instancji zastosować art. 358 § 2 k.c. i utrzymać umowę w mocy oraz rozliczyć ją w oparciu o uczciwy dla obu stron kurs średni NBP;
 - b. przy rozstrzyganiu o zgodności Umowy z ustawą, wziąć należy pod uwagę treść art. 69 ust. 1 i 2 Prawa bankowego w brzmieniu z dnia zamknięcia rozprawy,
 - c. przy rozstrzyganiu o zasadności zwrotu spłaconych przez Powoda rat, można zastosować art. 358 § 2 k.c. w brzmieniu aktualnym na dzień zamknięcia rozprawy, (tj. z uwzględnieniem nowelizacji zmieniającej art. 358 § 2 k.c., która weszła w życie 24 stycznia 2009 r., przewidującej oparcie przeliczeń wartości świadczeń o kurs średni NBP),
- d) naruszenie art. 243² k.p.c. w zw. z art. 235² § 1 i § 2 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. w zw. z art. 327¹ § 1 ust. 1 k.p.c. poprzez brak szczegółowego odniesienia się w uzasadnieniu do szeregu dowodów załączonych do odpowiedzi na pozew, w szczególności dowodu z następujących dokumentów:
- a) Regulamin Kredytowania Osób Fizycznych w ramach usług Bankowości Hipotecznej w Banku (...) S.A. - wersja obowiązująca w dniu zawarcia Umowy (R22) oraz wersja zaktualizowana (R99);
 - b) Cennik Kredyt Hipoteczny/Pożyczka Hipoteczna - obowiązujący od dnia 1 kwietnia 2008 roku oraz od dnia 1 czerwca 2009 roku;
 - c) Pełnomocnictwo stanowiące załącznik nr 3 do Umowy;

- d) Wniosek kredytowy nr (...) z dnia 11 kwietnia 2008 roku;
- e) Wstępna ocena zdolności kredytowej z dnia 12 maja 2008 roku;
- f) Dokument „Podejmowanie decyzji (...)” wraz z Opinią Departamentu Obsługi Produktów Bankowości Hipotecznej 12 maja 2008 roku;
- g) Zestawienie transakcji z rachunku kredytowego Powoda w CHF;
- h) Przykładowe wyciągi łączone z rachunku Powoda;
- i) Informacja dla Wnioskodawców ubiegających się o produkty hipoteczne indeksowane kursem waluty obcej, oparte na zmiennej stopie procentowej z dnia 14 kwietnia 2008 roku - podpisana przez Powoda;
- j) Dyspozycja wypłaty środków z kredytu;
- k) TKWO z dnia 13 stycznia 2009 roku (data złożenia przez Powoda dyspozycji wypłaty ostatniej transzy kredytu);
- l) TKWO z dnia 14 stycznia 2009 roku (data uruchomienia ostatniej transzy kredytu);
- m) Symulacja kosztów kredytu;
- n) Przykładowe dwie zanonimizowane umowy kredytu z 2008 roku;
- o) Opinia prawna prof. UW dr hab. M. K. w sprawie konsekwencji uznania za niedozwolone postanowień umów kredytowych,
- p) Artykuł dotyczący zniesienia minimalnego kursu wymiany franka szwajcarskiego opublikowany pod adresem internetowym;
- q) Informacja w zakresie skutków projektu ustawy o sposobach przywrócenia równości stron niektórych umów kredytu i umów pożyczki. Wpływ na instytucje kredytowe, Urząd Komisji Nadzoru Finansowego, Warszawa 2016 (dalej: „Raport KNF 2016”);
- r) „Raport UOKiK dotyczący spreadów”, wrzesień 2009;
- s) „Biała księga kredytów frankowych w Polsce” opracowana przez Związek Banków Polskich w marcu 2015 roku;
- t) Komunikat KP PiS dotyczący zalecenia Komisji Nadzoru Bankowego zawarty na stronie: (...)
- u) „Ocena wpływu na sytuację sektora bankowego i polskiej gospodarki propozycji przewalutowania kredytów mieszkaniowych udzielonych w CHF na PLN według kursu z dnia udzielenia kredytu”, Urząd Komisji Nadzoru Finansowego, Warszawa 2013 (dalej: „Raport KNF 2013”);
- v) Przykładowe zestawienie walut w różnych bankach w okresie 2008 - 2014;
- w) Raport Banku (...)S.A. za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2013 roku;
- x) Opinia i Raport Niezależnego Biegłego Rewidenta za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2013 roku;
- y) Raport Banku (...) S.A. za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2014 roku;
- z) Opinia i Raport Niezależnego Biegłego Rewidenta za rok obrotowy kończący się 31

grudnia 2014 roku;

aa) Wydruki ze strony NBP z listą podmiotów pełniących funkcję Dealera Rynku Pieniężnego w latach 2009-2016;

bb) Zanonimizowana opinia biegłego sądowego Sądu Okręgowego w Warszawie z zakresu bankowości i finansów z dnia 30 maja 2016 roku, złożona w sprawie prowadzonej przez Sąd Rejonowy dla Warszawy - Mokotowa w Warszawie;

cc) Stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego / Biura Studiów i Analiz SN z dnia 6 września 2016 roku;

które to dowody dowodziły m.in. walutowego charakteru kredytu udzielonego Powodowi, a także, że w przedmiotowej sprawie nie doszło do spełnienia przesłanki braku zgodności z dobrymi obyczajami ani przesłanki rażącego naruszenia interesu konsumenta;

2) naruszeniu przepisów prawa materialnego, a mianowicie:

a) art. 189 k.p.c. poprzez błędną wykładnię i bezpodstawne przyjęcie, że Powód posiada interes prawny w żądaniu ustalenia nieważności Umowy,

b) art. 385¹ § 1 w zw. z art. 385¹ § 3 k.c. poprzez błędną wykładnię art. 385¹ § 1 k.c. i niezastosowanie art. 385¹ § 3 k.c.,

c) art. 385¹ § 1 k.c. poprzez jego błędną wykładnię i bezpodstawne przyjęcie, że sporne postanowienia dotyczące indeksacji, w szczególności § 2 ust. 2 Umowy, § 7 ust. 1 Umowy i § 8 ust. 3 Regulaminu spełniają przesłanki abuzywności, w szczególności że są (1) sprzeczne z dobrymi obyczajami, (2) rażąco naruszają interes konsumenta i (3) zostały sformułowane niejednoznacznie;

d) art. 385¹ § 1 k.c. poprzez bezpodstawne przyjęcie że klauzula zmiennego oprocentowania daje pozwanemu swobodne prawo decydowania o zmianie oprocentowania kredytu w dowolnym czasie, w dowolny sposób i o dowolną wartość podczas gdy zmiany w wartości oprocentowania na przestrzeni okresu wykonywania Umowy były w pełni niezależne od Banku;

e) art. 385¹ § 2 k.c. poprzez jego niezastosowanie i przyjęcie, że wskutek stwierdzenia rzekomej abuzywności postanowień Umowy, w zakresie, w jakim odwołują się do TKWO, powoduje niemożność wykonania Umowy, podczas gdy przepis ten nie stoi na przeszkodzie utrzymaniu Umowy w mocy;

f) art. 353¹ k.c. w zw. z art. 69 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe poprzez ich nieprawidłową wykładnię i w konsekwencji stwierdzenie sprzeczności postanowień Umowy regulujących waloryzację z powołanymi przepisami;

3) art. 69 ustawy - Prawo bankowe (w tym art. 69 ust. 1 i 2 pkt 5) w zw. z art. 353¹ k.c. oraz w zw. z art. 65 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 4 ustawy antyspreadowej w zw. z art. 58 § 1 i 2 k.c. oraz w zw. z art. 6 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG poprzez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie (lub brak zastosowania) polegające na uznaniu, że sporna umowa kredytu jest nieważna z uwagi na wymienione powyżej błędne ustalenia Sądu, podczas gdy:

i. sporny kredyt jest szczególnym rodzajem kredytu walutowego, tj. kredytem indeksowanym;

ii. sposób zastosowania przez Bank mechanizmu indeksacji polegający na stosowaniu w tym celu dwóch różnych kursów CHF był w pełni uzasadniony; stosowanie kursu kupna CHF do przeliczenia salda kredytu po jego uruchomieniu oraz kursu sprzedaży CHF do przeliczenia wartości poszczególnych rat spłaty kredytu uzasadnione jest faktem, że w przypadku obu tych czynności dochodzi do wymiany waluty;

g) art. 69 ustawy - Prawo bankowe oraz art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 58 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 358 § 2 k.c. (wg stanu prawnego z dnia 24 stycznia 2009 roku) w zw. z art. 3 k.c. oraz w zw. z art. 6 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG w zw.

z art. 353¹ k.c. oraz w zw. z art. 65 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 5 k.c. w zw. z art. 4 ustawy antyspreadowej poprzez błędne ustalenie nieważności Umowy, podczas gdy:

i. istnieje możliwość zastąpienia spornych zapisów przepisami prawa dyspozytywnego tj. odniesieniem świadczeń do kursu rynkowego, ewentualnie do kursu średniego NBP z dat uruchomienia kredytu oraz z dat poszczególnych płatności rat spłaty kredytu;

ii. Sąd powinien stosować prawo, a nie je tworzyć;

iii. Sąd stosując sankcję nieważności naruszył zasadę proporcjonalności oraz zasadę utrzymania umowy w mocy, które są jednymi z podstawowych zasad prawa cywilnego;

iv. Sąd zaniechał kompleksowego rozważenia czy orzeczenie, którego podstawą jest uznanie Umowy za nieważną w całości, nie narusza zasad współzycia społecznego, w szczególności zasady słuszności i pewności obrotu gospodarczego.

h) art. 41 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. Prawo wekslowe poprzez jego niezastosowanie;

i) naruszenie art. 24 ust. 3 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim poprzez jego niezastosowanie podczas gdy możliwe jest na tej podstawie zastosowanie kursu średniego NBP do przeliczeń opisanych w Umowie;

j) art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 Dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. poprzez niezasadne stwierdzenie, że Umowa jest nieważna, pomimo braku pouczenia Powoda przez Sąd o skutkach abuzywności;

k) art. 65 § 1 i 2 k.c. poprzez jego niezastosowanie i przyjęcie, że po ewentualnym stwierdzeniu rzekomej abuzywności spornej klauzuli dotyczącej indeksacji powstaje „luka” podczas gdy okoliczności, w których złożone zostały oświadczenia woli stron, zasady współzycia społecznego oraz ustalone zwyczaje pozwalają na wykonanie Umowy również po usunięciu z niej odwołań do TKWO Banku;

l) art. 56 k.c. poprzez jego niezastosowanie i przyjęcie, że nie zachodzi możliwość uzupełnienia nieuczciwych postanowień umownych z odwołaniem się do zwyczaju, czy zasad współzycia społecznego, podczas gdy art. 56 k.c. stanowi właściwy przepis dyspozytywny, przewidując, że czynność prawna wywołuje skutki w niej wyrażone oraz wynikające z ustawy, z zasad współzycia społecznego i z ustalonych zwyczajów;

m) art. 65 § 1 i 2 k.c. poprzez jego niezastosowanie i dokonanie błędnej wykładni oświadczeń woli stron;

n) art. 56 k.c. w zw. z art. 41 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. Prawo wekslowe poprzez jego niezastosowanie i stwierdzenie, że brak jest kursu, przy pomocy którego można by wykonać Umowę, po eliminacji z niej odwołań do TKWO,

o) art. 358 § 2 k.c. poprzez niezastosowanie tego przepisu do Umowy Powoda, podczas gdy w braku odmiennych przepisów przejściowych przepis art. 358 k.c. (w aktualnym brzmieniu) powinien być zastosowany do rozliczenia kredytu w oparciu o kurs średni NBP;

p) art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 2 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie oraz art. 409 k.c. poprzez jego niezastosowanie i zasądzenie na rzecz Powoda kwot wskazanych w Wyroku, podczas gdy świadczenie Powoda na rzecz Banku znajdowało podstawę w łączącym strony stosunku prawnym, zaś obowiązek zwrotu uzyskanej od Powoda korzyści wygasł wobec faktu, iż Bank zużył tę korzyść oraz był subiektywnie przekonany o tym, że korzyść mu się należy;

q) art. 118 k.c. w zw. z art. 120 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie, a w konsekwencji błędne uznanie, że świadczenie uiszczone przez Powoda nie jest świadczeniem okresowym i podlega 10-letniemu terminowi przedawnienia;

r) art. 481 k.c. w zw. z art. 455 k.c. przez zasądzenie odsetek począwszy od daty wcześniejszej niż dzień wyrokowania, podczas gdy należało przyjąć, że do czasu wydania (uprawomocnienia) wyroku Bank miał uzasadnione podstawy by przypuszczać, że nie jest w zwłoce wobec strony przeciwnej.

W konkluzji skarżący wniósł o zmianę wyroku poprzez oddalenie powództwa; ewentualnie uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie; nadto w każdym przypadku zasądzenie kosztów procesu za postępowanie w I instancji oraz za postępowanie w II instancji.

Dodatkowo skarżący wniósł o rozpoznanie postanowienia Sądu I instancji w przedmiocie pominięcia wniosku Pozwanego o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego z dziedziny finansów i bankowości i dopuszczenie i przeprowadzenie ww. dowodu w postępowaniu odwoławczym, oraz o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu ze wskazanych w apelacji dokumentów na okoliczności podane w treści pisma.

Powód wniósł o oddalenie apelacji oraz o zasądzenie od kosztów postępowania odwoławczego według norm przypisanych

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna i uległa oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

Ustalenia faktyczne poczynione przez sąd I instancji odnośnie treści umowy zawartej przez strony i okoliczności jej zawarcia są prawidłowe i Sąd Apelacyjny przyjmuje je za własne.

Chybiony jest zarzut naruszenia art. 243² k.p.c. w zw. z art. 235² § 1 i § 2 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. w zw. z art. 327¹ § 1 ust. 1 k.p.c. poprzez brak szczegółowego odniesienia się przez sąd I instancji, w uzasadnieniu wyroku, do szeregu dowodów załączonych do odpowiedzi na pozew. Rację ma ten sąd, że część z tych dowodów była nieprzydatna dla rozstrzygnięcia jak np. dowody wskazane w punkcie d) podpunkty n, o, p, q, r, s, t, u, w, x, z, aa, bb, cc, apelacji. Sąd nie miał obowiązku szczegółowego odnoszenia się do w/w dowodów zaś apelujący nie wykazał jaki wpływ na ustalenia faktyczne w sprawie mają w/w dowody. Pozostałe dowody wskazane w punkcie d) apelacji posłużyły sądowi I instancji do poczynienia ustaleń faktycznych i brak jest podstaw do przyjęcia, że wnioski wyciągnięte przez sąd I instancji pozostają w sprzeczności z tymi dowodami.

Chybiony jest zarzut naruszenia art. 227 k.p.c. w zw. z art. 235² § 1 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 278 § 1 k.p.c. w zw. z art. 232 zd. pierwsze k.p.c. polegającego na bezpodstawnym pominięciu dowodu z opinii biegłego podniesiony w punkcie b) apelacji. Rację ma sąd I instancji, że dowód ten nie ma istotnego znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy. Sąd Apelacyjny pominął ten dowód na podstawie art. 235² par. 1 pkt 2 k.p.c. podzielając stanowisko sądu orzekającego. Rację miał bowiem Sąd I instancji, którego pogląd znajduje potwierdzenie w ugruntowanym stanowisku judykatury (por. uchwała siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019/1/2), że oceny czy postanowienie umowne jest niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.c.), dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy. Z tej przyczyny wszelkie okoliczności, dotyczące wykonywania umowy, sposobu ustalania przez bank kursu wymiany walut, w tym rynkowego charakteru owego kursu, nie miały znaczenia przy badaniu abuzywności. Rację ma zatem sąd I instancji, że zeznania świadka J. C. na okoliczność zasad stosowanych przez Bank przy określaniu kursów walut obcych w Tabeli Kursów, nie mają znaczenia dla rozstrzygnięcia, skoro ani w umowie ani w regulaminie zasad tych nie określono w sposób wiążący obie strony umowy kredytu.

Jak prawidłowo ustalił sąd I instancji, wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 14 grudnia 2010 r. (sygn. akt XVII AmC 426/09), za klauzulę niedozwoloną zostało

uznane stosowane przez pozwaną bank postanowienie „Kredyt jest indeksowany do CHF/USD/EUR, po przeliczeniu wypłaconej kwoty zgodnie z kursem kupna CHF/USD/EUR według Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku (...) w dniu uruchomienia kredytu lub transzy.” a także postanowienie: „W przypadku kredytu indeksowanego kursem waluty obcej kwota raty spłaty obliczona jest według kursu sprzedaży dewiz, obowiązującego w Banku na podstawie obowiązującej w Banku (...) z dnia spłaty.”. Powyższe stanowisko zostało potwierdzone przez Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 21 października 2011 r. (sygn. akt VI ACa 420/11). Z uwagi na rozszerzoną podmiotowo prawomocność wyroku Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 14 grudnia 2010 r., który stanowił podstawę wpisu do rejestru niedozwolonych postanowień umownych klauzuli o treści tożsamej co postanowienie zawarte w § 2 ust. 2 łączącej strony umowy kredytu, zarówno Sąd I instancji, jak i Sąd Apelacyjny były związane oceną abuzywności tej klauzuli (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2015 r. III CZP 17/15, OSNC 2016/4/40).

Zarzut naruszenia art. 232 zd. pierwsze k.p.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. oraz w zw. z art. 6 k.c. nie jest trafny. Sąd I instancji wszechstronnie rozważył zgromadzony materiał dowodowy, ocenił go zgodnie z zasadami wiedzy, logiki i doświadczenia życiowego i prawidłowo ustalił fakty istotne dla rozstrzygnięcia.

Sąd Apelacyjny nie podziela stanowiska sądu I instancji jedynie co do tego, że strony nie określiły w umowie wzajemnych głównych świadczeń stron oraz, że sporna umowa narusza 69 ust. 1 i 2 ustawy Prawo bankowe w brzmieniu z dnia zawarcia umowy przez co na podstawie art. 58 § 1 k.c. jest nieważna.

W ocenie Sądu Apelacyjnego strony zawarły w umowie postanowienia określone mianem essentialia negotii. W przypadku umów zawieranych z konsumentami analiza rozwiązań art. 385¹–385³ k.c. może wskazywać na dopuszczalność pozostawienia kontrahentowi konsumenta możliwości dokonywania czynności kształtujących treść stosunku prawnego po jego ukonstytuowaniu, przy koniecznym zachowaniu dodatkowych wymogów ochrony konsumentkiej. Sięgnięciu przez strony do Tabeli Kursów pozwanego co do zasady nie sprzeciwiają się bezwzględnie obowiązujące przepisy prawa. Osobną kwestią jest natomiast, czy zakres swobody banku nie był tego rodzaju, że przy wykorzystaniu przewagi kontraktowej prowadził do naruszenia równowagi praw i obowiązków obu stron. Sąd Najwyższy wypowiedział się przeciwko skuteczności jednostronnie określonych zmian warunków umowy, zwłaszcza przy umowach zawieranych nie w oparciu o indywidualne pertraktacje, ale na podstawie regulaminów (por. uchwały SN z dnia 22 maja 1991 r., III CZP 15/91 i z dnia 6 marca 1992 r., III CZP 141/9). Tego rodzaju arbitralne zachowania profesjonalisty uznawano za godzące w zasady słuszności kontraktowej i skutkujące nieważnością umowy ze względu na naruszenie zasad współzycia społecznego.

Po wejściu w życie art. 385¹ k.c. przepis ten traktowany jest jako norma szczególna w stosunku do art. 58 § 2 k.c. Badanie umowy pod kątem naruszenia dobrych obyczajów i rażącego naruszenia interesów konsumenta w istocie stanowi bowiem klauzulę zbliżoną do zasad współzycia społecznego (por. wyroki SN z dnia 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16 i z dnia 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18). W orzecznictwie Sądu Najwyższego, które należy obecnie uznać za ugruntowane, klauzule przewidujące indeksację wedle kursów określonych przez bank bez wskazania w umowie obiektywnych kryteriów ustalania tych kursów, oceniane są jako niedozwolone postanowienia umowne w rozumieniu art. 385¹ k.c. (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, z dnia 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16, z dnia 19 września 2018 r., I CNP 39/17, z dnia 24 października 2018 r., II CSK 632/17, z dnia 13 grudnia 2018 r., V CSK 559/17, z dnia 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, z dnia 9 maja 2019 r., I CSK 242/18, z dnia 27 listopada 2019 r. II CSK 483/18, z dnia 29 października 2019 r. IV CSK 309/18 czy z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, Legalis). Z tego względu obowiązek kontroli konsumentkiej postanowień umownych wyprzedza badanie umowy pod kątem jej ważności w oparciu o twierdzenie o ich sprzeczności z przepisami prawa, czy zasadami współzycia społecznego.

Jak wskazał Sąd Najwyższy w uchwale z 28.04.2022r. sygn. III CZP 40/22, sprzeczne z naturą stosunku prawnego kredytu indeksowanego do waluty obcej są postanowienia, w których kredytodawca jest upoważniony do jednostronnego oznaczenia kursu waluty właściwej do wyliczenia wysokości zobowiązania kredytobiorcy oraz ustalenia wysokości rat kredytu, jeżeli z treści stosunku prawnego nie wynikają obiektywne i weryfikowalne kryteria

oznaczenia tego kursu. Postanowienia takie, jeśli spełniają kryteria uznania ich za niedozwolone postanowienia umowne, nie są nieważne, lecz nie wiążą konsumenta w rozumieniu art. 385¹ k.c.

W ocenie Sądu Apelacyjnego postanowienia umowne, wprowadzające do umowy mechanizm walutowości (klauzula walutowa w tzw. ujęciu szerokim) oraz te, które szczegółowo określają sposób przeliczenia kwoty kredytu w złotych polskich na saldo zadłużenia Kredytobiorcy wyrażone w CHF oraz ustalenia świadczenia zwrotnego Kredytobiorcy, przeliczanego z CHF na PLN z odwołaniem się Tabeli Kursów pozwanego banku (§ 2 ust. 2 Umowy i § 7 ust. 1 Umowy (k. 26 i 27) w zw. z § 3 ust. 2 Regulaminu (k. 30), § 8 ust. 3 Regulaminu; § 9 ust. 4 Regulaminu §10 ust. 4 i §11 ust. 4 i 5 Regulaminu - są postanowieniami abuzywnymi w rozumieniu art. 385⁽¹⁾ k.c., ponieważ naruszają dobre obyczaje godząc w równowagę kontraktową stron i rażąco naruszają interes konsumenta nieświadomego co do umownego sposobu przeliczenia walut i niezapoznanego ze skutkami przyjęcia na siebie nieograniczonego ryzyka walutowego, kursowego, wprowadzonego do umowy. Bez znaczenia jest okoliczność, że w par. 8 ust. 4 regulaminu (k.34) przewidziano, że w przypadku kredytu w walucie obcej kredytobiorca może zastrzec, że Bank będzie pobierał ratę spłaty z rachunku w walucie, do jakiej kredyt jest indeksowany, o ile ten rachunek jest dostępny w aktualnej ofercie Banku. Zgodnie z par. 11 ust. 5 umowy (k.27v) postanowienia regulaminu mają zastosowanie w zakresie nie uregulowanym umową, w umowie zaś postanowiono w par. 7 ust. 1, że kredytobiorca zobowiązuje się spłacić kwotę kredytu w CHF w złotych polskich, z zastosowaniem kursu sprzedaży CHF obowiązującego w dniu płatności kredytu, zgodnie z Tabelą Kursów Walut Obcych Banku (...) S.A. Dokonywanie spłat w CHF wymagało zatem zawarcia aneksu do umowy.

Wobec tego, że niedozwolone postanowienia umowne dotyczą głównych świadczeń stron i nie zostały następczo zaakceptowane przez powoda, ich eliminacja z umowy prowadzi do nieważności całej umowy na podstawie art. 385¹ par. 1 k.c.

Za postanowienia umowne mieszczące się w pojęciu „głównego przedmiotu umowy” w rozumieniu art. 4 ust. 2 dyrektywy nr 93/13/EWG należy uważać te, które określają podstawowe świadczenia w ramach danej umowy i które z tego względu charakteryzują tę umowę. Za takie uznawane są m.in. postanowienia, które wiążą się z obciążeniem kredytobiorcy-konsumenta ryzykiem zmiany kursu waluty i związanym z tym ryzykiem zwiększenia kosztu kredytu (wyroki TSUE: z dnia 14 marca 2019 r., C – 118/17 i z dnia 3 października 2019 r., C – 260/18). Skoro klauzula waloryzacyjna związana jest z samym charakterem zobowiązania dłużnika, współokreśla je, to powinna być traktowana jako główny element umowy kredytowej. Przyjęta kwalifikacja nie wyłącza kontroli abuzywności tej klauzuli, gdy zważy się na niejasny sposób jej sformułowania. Wymóg wyrażenia warunku umownego prostym i zrozumiałym językiem nakazuje, by umowa przedstawiała w sposób przejrzysty konkretne działanie mechanizmu, do którego odnosi się ów warunek, a także, w zależności od przypadku, związek między tym mechanizmem a mechanizmem przewidzianym w innych warunkach, tak by konsument był w stanie oszacować, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające dla niego z tej umowy konsekwencje ekonomiczne (wyroki TSUE: z 30 kwietnia 2014 r., C-26/13 i z 23 kwietnia 2015 r., C-96/14). Wobec nie ustalenia w umowie i regulaminie zasad stosowanych przez Bank przy określaniu kursu CHF w stosunku do PLN, oraz wobec niedostatecznego poinformowania konsumenta o ryzyku kursowym, nie mógł on oszacować ekonomicznych konsekwencji zawartej umowy kredytu.

W ocenie Sądu Apelacyjnego prawidłowo ustalił Sąd Okręgowy, że powód nie został w sposób prawidłowy pouczony o ryzyku kursowym związanym z zaciągnięciem kredytu denominowanego kursem CHF. Obowiązek informacyjny Banku wywodzi się z art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich. W wyroku C-51/17 (pkt 3 sentencji) TSUE przedstawił wykładnię art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 co do obowiązków instytucji finansowych w zakresie dostarczenia kredytobiorcom informacji wystarczających do podjęcia przez nich świadomych i rozważnych decyzji. Kontynuacją tej linii orzeczniczej jest wyrok TSUE z dnia 10 czerwca 2021 roku (w połączonych sprawach C-776/19 do C-782/19, BNP Paribas, pkt 74), zatem zarzut, iż brak jest wskazań prawnych co do zakresu informacyjnego, jaki powinien zostać spełniony przez pozwanego bank nie jest uzasadniony.

Nie można podzielić stanowiska skarżącego, że pouczenie o ryzyku kursowym udzielone powodowi pozwalało na zrozumienie skali tego ryzyka. W wyroku z 20 września 2018 r. C-51/17 TSUE (pkt 78), interpretując art. 4 ust. 2 dyrektywy Rady 93/13/EWG wskazał, że warunek dotyczący ryzyka kursowego musi zostać zrozumiany przez konsumenta zarówno w aspekcie formalnym i gramatycznym, jak i w odniesieniu do jego konkretnego zakresu, tak aby właściwie poinformowany oraz dostatecznie uważny i rozsądny przeciętny konsument mógł nie tylko dowiedzieć się o możliwości spadku wartości waluty krajowej względem waluty obcej, w której kredyt był denominowany, ale również oszacować – potencjalnie istotne – konsekwencje ekonomiczne takiego warunku dla swoich zobowiązań finansowych (podobnie TSUE w wyroku z 20 września 2017 r., C 186/16, pkt 49). Odwołując się do wcześniejszego orzecznictwa TSUE wyjaśnił, że kredytobiorca musi zostać jasno poinformowany, że podpisując umowę kredytu denominowanego w walucie obcej ponosi pewne ryzyko kursowe, które z ekonomicznego punktu widzenia może okazać się dla niego trudne do udźwignięcia w przypadku spadku wartości waluty, w której otrzymuje wynagrodzenie w stosunku do waluty obcej, w której kredyt został udzielony. Ponadto, przedsiębiorca, w niniejszym przypadku instytucja bankowa, musi przedstawić ewentualne wahania kursów wymiany i ryzyko wiążące się z zaciągnięciem kredytu w walucie obcej (zob. podobnie wyrok z dnia 20 września 2017 r., C#186/16, pkt 50). Kontynuacją tej linii orzeczniczej jest wyrok TSUE z 10 czerwca 2021 r. C-776/19, w którym wyrażono pogląd, że w ramach umowy kredytu denominowanego w walucie obcej, narażającej konsumenta na ryzyko kursowe, nie spełnia wymogu przejrzystości przekazywanie temu konsumentowi informacji, nawet licznych, jeżeli opierają się one na założeniu, że równość między walutą rozliczeniową a walutą spłaty pozostanie stabilna przez cały okres obowiązywania tej umowy. Jest tak w szczególności wówczas, gdy konsument nie został powiadomiony przez przedsiębiorcę o kontekście gospodarczym mogącym wpłynąć na zmiany kursów wymiany walut, tak że konsument nie miał możliwości konkretnego zrozumienia potencjalnie poważnych konsekwencji dla jego sytuacji finansowej, które mogą wynikać z zaciągnięcia kredytu denominowanego w walucie obcej (por. pkt 74 wyroku TSUE z 10 czerwca 2021 r., C-776/19). Pozwany poinformował powoda o tym, że zawierając umowę kredytu indeksowanego do CHF narażony jest na ryzyko zmiany kursów walutowych, że zarówno rata spłaty jak i wysokość zadłużenia tytułem zaciągniętego kredytu przeliczona na PLN na dany dzień podlega ciągłym wahaniom, w zależności od aktualnego kursu waluty oraz, że warto rozważyć zaciągnięcie długoterminowego kredytu w PLN jako korzystną alternatywę w stosunku do kredytów walutowych, które mimo atrakcyjnych aktualnie warunków cenowych w długim okresie mogą okazać się droższe na skutek wzrostu kursów walutowych (k.204). Jednocześnie pozwany przedstawił powodowi symulację wysokości raty kapitałowo - odsetkowej przy założeniu, że kurs CHF wzrośnie o wartość stanowiącą różnicę między maksymalnym i minimalnym kursem CHF z okresu ostatnich 12 miesięcy tj. o 14,22% (k.204v) oraz zestawienie wartości kursów średnich NBP od 1.01.2003r. do 1.06.2006r. (k.205). Na podstawie tych informacji powód miał ogólną wiedzę, iż kursy walut podlegają wahaniom, jednak nie został uświadomiony, że w długim okresie czasu, (umowa zawarta została na 540 miesięcy tj. na 45 lat), kurs CHF może gwałtownie wzrosnąć i że przyjmuje na siebie ryzyko w praktyce nieograniczone, bowiem kursy walut mogą zmieniać się skokowo pod wpływem rozmaitych czynników – nie tylko gospodarczych, ale także np. politycznych i społecznych. Takich informacji powód nie uzyskał. Symulacja wzrostu rat kapitałowo odsetkowych przy założeniu, że kurs CHF wzrośnie o 14,22% była niewystarczająca dla dokonania przez powoda oceny rzeczywistego ryzyka kursowego a przedstawione mu informacje wywołały u niego przekonanie, że kurs CHF jest stabilny.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 29 października 2019 r., IV CSK 309/18, OSNC 2020/7-8/64 i z dnia 27 listopada 2019 r., II CSK 438/18, Lex nr 2744159) wskazuje się na konieczność szczególnej staranności banku przy stosowaniu w wieloletniej umowie mechanizmu działania kursowego. Nawet jeśli nie można oczekiwać od banku, że przewidzi konkretną wysokość kursu danej waluty, która później ma miejsce, to ta okoliczność nie zwalnia go z szerokich obowiązków informacyjnych w odniesieniu do potencjalnego ryzyka wahań kursów wymiany oraz obciążenia tymi wahaniami wyłącznie kredytobiorcy (por. opinia rzecznik generalnej J.Kokott z dnia 19 marca 2020 r., Banca Transilvania, C-81/19, /pkt 55/). Wykładni art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13/EWG należy bowiem dokonywać w ten sposób, iż wymóg przejrzystości warunków umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego w walucie obcej, które narażają kredytobiorcę na ryzyko kursowe, jest spełniony wyłącznie w sytuacji, gdy przedsiębiorca dostarczył temu kredytobiorcy dokładnych i wystarczających informacji odnośnie ryzyka kursowego, pozwalających właściwie poinformowanemu i rozsądnemu przeciętnemu konsumentowi na dokonanie

oceny ryzyka potencjalnie znaczących skutków gospodarczych takich warunków umownych dla jego zobowiązań finansowych w trakcie całego okresu obowiązywania tej umowy. Okoliczność, że konsument oświadczył, iż jest w pełni świadomy potencjalnego ryzyka wynikającego z zawarcia danej umowy, nie ma sama w sobie znaczenia dla oceny, czy przedsiębiorca spełnił wymóg przejrzystości (por. postanowienie TSUE z dnia 6 grudnia 2021r., ERSTE Bank Hungary, C-670/20).

Według art. 3 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG warunki umowy zawartej między konsumentem a przedsiębiorcą, które nie były indywidualnie negocjowane, uznaje się za nieuczciwe, jeśli stojąc w sprzeczności z wymogami dobrej wiary, powodują znaczącą nierównowagę wynikających z umowy praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta.

W wyroku z 10 czerwca 2021 r. C-776/19 TSUE wskazał, że w świetle wiedzy i większych środków, jakimi dysponuje przedsiębiorca w celu antycypowania ryzyka kursowego, które może urzeczywistnić się w dowolnym momencie w trakcie obowiązywania umowy, a także nieobjętego górnym pułapem ryzyka wahań kursów wymiany walut, jakim obciążają konsumenta warunki umowne takie jak rozpatrywane w postępowaniu głównym, należy stwierdzić, że takie warunki mogą prowadzić do znaczącej nierównowagi wynikających z danej umowy kredytu praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta. Obciążenie konsumenta nieproporcjonalnym do kwoty kredytu długoterminowym ryzykiem zmiany kursu prowadzi do sytuacji, w której zwiększenie kapitału pozostałego do spłaty w walucie krajowej nie jest zrównoważone różnicą między stopą oprocentowania waluty obcej a stopą waluty krajowej, przy czym istnienie takiej różnicy stanowi dla kredytobiorcy zasadniczą korzyść kredytu denominowanego w walucie obcej. Z tych przyczyn TSUE przyjął, że warunki umowy kredytu, przewidujące, iż waluta obca jest walutą rozliczeniową, a euro jest walutą spłaty, i powodujące skutek w postaci ponoszenia nieograniczonego ryzyka kursowego przez kredytobiorcę, mogą doprowadzić do powstania znaczącej nierównowagi wynikających z tej umowy kredytu praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta, jeśli przedsiębiorca nie mógł racjonalnie oczekiwać, przestrzegając wymogu przejrzystości w stosunku do konsumenta, iż ten konsument zaakceptowałby, w następstwie indywidualnych negocjacji, nieproporcjonalne ryzyko kursowe, które wynika z takich warunków (pkt 103 wyroku TSUE z 10 czerwca 2021 r., C-776/19, Legalis). W sprawie niniejszej nie zaproponowano powodowi żadnych mechanizmów ograniczających ryzyko kursowe ani zabezpieczeń przed nagłym wzrostem kursu CHF, zaś różnica między stopą oprocentowania waluty obcej a stopą waluty krajowej nie równoważy w sposób dostateczny ryzyka zmiany kursu CHF. Warunki umowy w oczywisty sposób prowadzą zatem do znaczącej nierównowagi praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta.

Narzucenie powodowi zarabiającemu w walucie krajowej niczym nieograniczonego ryzyka walutowego, w przypadku kredytu hipotecznego zawartego na wiele lat (540 miesięcy) i opiewającego na wysoką sumę (tj. 220.300 zł. w czerwcu 2008r.), rażąco naruszyło interesy powoda. Naraziło go bowiem na znaczny wzrost zadłużenia, podrożyło koszty kredytowania w stopniu, którego nie był świadomy w dacie zawierania umowy, a nawet może spowodować taki wzrost zadłużenia, któremu nie poddał. Wbrew zarzutowi apelacji posiadane przez powoda wykształcenie nie wpływa na rozstrzygnięcie, nie zostało wykazane, że ze względu na tę okoliczność powód miał świadomość skali przyjętego na siebie ryzyka walutowego.

Wbrew zarzutom apelacji nie zostało wykazane, że ryzyko walutowe wprowadzono do umowy w ramach indywidualnych uzgodnień w taki sposób, aby można było uznać, że powód podjął świadomą decyzję w tym zakresie. Z zeznań świadka A. P., z których wynika, że klient mógł negocjować warunki umowy nie wynika, że do takich negocjacji w przypadku spornej umowy doszło. Nie budzi żadnych wątpliwości, iż umowa pomiędzy stronami została zawarta z zastosowaniem wzorca umownego, a co do zasady, wzorce te stanowią zbiór praw i obowiązków stron, opracowany przed zawarciem umowy i wprowadzany do stosunku prawnego przez jedną ze stron w ten sposób, że druga strona nie ma wpływu na ich treść. Są one zwykle formułowane w oderwaniu od konkretnego stosunku umownego i w sposób jednolity określają treść przyszłych umów, stąd strona, która wyraziła zgodę na zawarcie umowy nie może według swojej woli i wiedzy zmieniać jej treści. Należy więc przyjąć, że brak uzgodnienia kwestionowanych przez stronę powodową postanowień umownych dotyczących indeksacji wynika już z samego sposobu zawarcia rozważanej umowy opartego o treść stosowanego przez bank wzorca umowy i oświadczenia o ryzyku. Powodowi zaoferowano produkt typowy, przygotowany w całości przez bank i adresowany do klientów zainteresowanych umową kredytu hipotecznego

indeksowanego do CHF. Zarówno wniosek kredytowy, jak i umowa kredytowa opierały się o wzorzec stosowany w banku. Elementem uzgodnionym indywidualnie była oczekiwana kwota kredytu oraz rodzaj rat i okres kredytowania. Nie ulega natomiast kwestii, że sam produkt w postaci kredytu indeksowanego do CHF został przygotowany przez pozwanego, wobec czego nie można przyjąć, że sama konstrukcja indeksacji została uzgodniona indywidualnie. Indywidualne uzgodnienie postanowienia oznacza rzeczywisty i aktywny wpływ konsumenta na daną część umowy, a nie tylko jego bierną akceptację. Sam fakt, iż bank miał w ofercie również inne rodzaje kredytów - a zatem istniał wybór między stworzonymi przez pozwanego gotowymi produktami i że jak wynika z oświadczenia powoda odrzucił ofertę kredytu w PLN, - nie może być uznany za dowód na indywidualne uzgodnienie postanowień umowy kredytu indeksowanego. Możliwość wyboru między kilkoma wzorcami umownymi przygotowanymi przez przedsiębiorcę nie jest możliwością indywidualnego uzgadniania przez konsumenta postanowień któregośkolwiek z takich gotowych wzorców umownych. Możliwość wyboru innego produktu - kredytu złotowego, nie jest dowodem na to, że konsument wybierający kredyt denominowany mógł indywidualnie negocjować postanowienia wzorca kredytu indeksowanego. Nie świadczy o indywidualnym uzgodnieniu to, że przedsiębiorca stworzył kilka wzorców umów, jeżeli konsument może jedynie dokonać wyboru pomiędzy takimi wzorcami, a nie doprowadzić w drodze negocjacji do modyfikacji postanowień danego wzorca. Jak wynika z orzecznictwa TSUE są niewynegocjowanymi indywidualnie warunkami umownymi warunki, które zostały sporządzone w celu ich uogólnionego stosowania (por. wyrok TSUE z dnia 15 stycznia 2015 r., Šiba, C-537/13, /pkt 31/), a taki charakter mają właśnie wzorce umów. Zdaniem Sądu Apelacyjnego samo wyrażenie zgody na zawarcie umowy o kredyt, zawierający klauzule waloryzacyjne, nie jest tożsame z faktem indywidualnych negocjacji w przedmiocie treści tych konkretnych klauzul. Również wiedza o zależności rat kredytu od waluty obcej nie świadczy o świadomości poziomu ryzyka kursowego oraz prawdopodobieństwie jego ziszczenia się (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18, Lex nr 2626330).

Zarzuty dotyczące naruszenia art. 385¹ par. 1 k.c. w zw. z art. 385¹ par. 2 i 3 k.c. są chybione. W orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości przyjęto, że razie stwierdzenia abuzywności klauzuli ryzyka walutowego utrzymanie umowy nie wydaje się możliwe z prawnego punktu widzenia, co dotyczy także klauzul przeliczeniowych przewidujących spread walutowy (wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 14 marca 2019 r., C - 118/17 i z dnia 5 czerwca 2019 r., C - 38/17).

w uznaniu Sądu Apelacyjnego nieważność umowy kredytu w całości wynika przede wszystkim z bezskuteczności abuzywnego postanowienia wprowadzającego do niej ryzyko kursowe, jakkolwiek również z bezskuteczności klauzuli przeliczeniowej. Zdaniem Sądu Apelacyjnego rażące naruszenie dobrych obyczajów w umowie łączącej strony należy wiązać z mechanizmem pozwalającym bankowi na jednostronne kształtowanie kursu waluty we własnych tabelach, a w konsekwencji wysokości stanowiącego jego zysk spreadu walutowego oraz przerzucenie na konsumenta nieograniczonego ryzyka zmiany kursu waluty waloryzacji kredytu. Tak samo należy ocenić wyrażenie kwoty kredytu w walucie indeksacji na podstawie kursu kupna waluty CHF z tabeli kursowej Banku z dnia uruchomienia kredytu/transzy kredytu) w sytuacji niedoinformowania konsumenta na etapie zawierania umowy o skutkach ryzyka kursowego i jego wpływu na wartość zobowiązania kredytobiorcy (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia: 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14; OSNC 2016/11/134 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, Lex nr 2642144, 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21, Lex nr 3219740).

Chybiony jest zarzut naruszenia art. art. 41 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. Prawo wekslowe, art. 56 k.c., art. 358 § 2 k.c., art. 69 ustawy - Prawo bankowe (w tym art. 69 ust. 1 i 2 pkt 5) w zw. z art. 353¹ k.c. oraz w zw. z art. 65 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 4 ustawy antyspreadowej w zw. z art. 58 § 1 i 2 k.c. oraz w zw. z art. 6 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG

W razie stwierdzenia abuzywności klauzuli ryzyka walutowego i związanej z nią klauzuli przeliczeniowej utrzymanie umowy nie jest możliwe z prawnego punktu widzenia. Sporna umowa kredytu jest nieważna w wyniku bezskuteczności postanowień określających główny przedmiot umowy. W konsekwencji bezskuteczności tych postanowień w umowie brak jest minimalnego porozumienia – essentialia negotii. To nakazuje uznać, że umowa kredytu jest nieważna w całości. Nie może ona bowiem istnieć po usunięciu z niej niedozwolonych postanowień umownych. Nie jest możliwe utrzymanie kontraktu po wyłączeniu klauzuli ryzyka walutowego. Eliminacja ryzyka walutowego z umowy

prowadziłyby do niedopuszczalnego przekształcenia umowy kredytu walutowego w inny rodzaj kredytu, niezgodnie z wolą obu stron wyrażoną w dacie zawarcia umowy. Stąd niezasadny był zarzut naruszenia art. 65 par. 1 k.c. w zw. z art. 358 §1 i 2 k.c. w zw. z art. 69 ust. 3 ustawy prawo bankowe w zw. z art. 6 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5.04.1993r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich. Niedopuszczalne jest przyjęcie, że umowa może być wykonywana jako umowa kredytu w złotych oprocentowana stawką WIBOR plus marża Banku.

Sąd Apelacyjny uznaje, że nie ma możliwości podstawienia w tej sprawie innych rozwiązań w miejsce postanowień uznanych za abuzywne. Odwołanie się do art. 358 k.c. nie usuwałoby z umów postanowień abuzywnych, te bowiem nie odnoszą się wyłącznie do zasad ustalania przez bank kursu CHF i zagadnienia spreadu, lecz do kwestii zasadniczej – ryzyka walutowego wiążącego się z samym faktem związania konsumenta kredytem walutowym. Takiego ryzyka w oczywisty sposób nie niweluje art. 358 § 2 k.c., który nie tylko nie obowiązywał w czasie zawierania spornych umów w wersji znowelizowanej ustawą z dnia 23 października 2008 roku (Dz.U. Nr 228, poz. 1506), a ponadto nie został przez ustawodawcę przewidziany jako przepis mogący zastąpić bezskuteczne postanowienia umów zawieranych przez profesjonalistów z konsumentami, lecz dotyczy samej możliwości wykonania ważnie zawartej umowy przez spełnienie świadczenia w walucie polskiej. Także w orzecznictwie wskazuje się na brak możliwości zastąpienia klauzul abuzywnych postanowieniami dotyczącymi średniego kursu CHF w Narodowym Banku Polskim z uwagi na brak normy prawnej pozwalającej na taką operację, a nadto nieobjęcie takiego rozwiązania zgodnym zamiarem stron umowy (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 11 grudnia 2019 roku, V CSK 382/18).

Z tych samych względów nie jest możliwe zastosowanie w sprawie w miejsce postanowień abuzywnych m.in. art. 24 i 32 z dnia 28 sierpnia 1997 roku o Narodowym Banku Polskim (tekst jednolity: Dz.U. z 2020 roku, poz. 2027), jako mających charakter ogólny, których ratio legis nie jest zastępowanie luk w umowie wywołanych wyeliminowaniem z niej postanowień niedozwolonych. Przepisem uzupełniającym lukę nie jest także art. 41 ustawy z dnia 22 sierpnia 1936 roku Prawo wekslowe (tekst jednolity: Dz.U. z 2016 roku, poz. 160) z racji na zawężenie jego stosowania do zobowiązań wekslowych.

Nie jest możliwe przekształcenie spornej umowy w umowę o kredyt złotowy z pozostawieniem oprocentowania według stawek LIBOR plus marża bo taka ingerencja byłaby przekształceniem kredytu indeksowanego w złotowy, co zmieniałoby całkowicie główny przedmiot umowy. Usunięcie klauzul przeliczeniowych i uznanie kredytu za typowo złotowy skutkowałoby zaniknięciem ryzyka kursowego, prowadząc do przekształcenia stosunku umownego w sposób istotny. Wyeliminowanie samej tylko klauzuli odwołującej się do kursu kupna waluty czyniłoby wadliwym pierwsze przeliczenie i tym samym wielkości ustalone w harmonogramie. Brak z kolei oznaczenia właściwego kursu sprzedaży przekreślałoby rozliczenie wpłat ratalnych. Wykonanie spornych umów w obu wypadkach wymagałoby ich uzupełnienia o dodatkowe rozwiązania.

W punkcie 3 sentencji wyroku z dnia 3 października 2019 roku (C-260/18, Dziubak) Trybunał Sprawiedliwości dokonał negatywnej oceny możliwości (zgodności z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/16) podstawienia w miejsce niewiążących konsumenta postanowień umownych rozwiązań opartych na ogólnych normach odzwierciedlonych w przepisach art. 56 k.c., 65 k.c., 353⁽¹⁾ k.c., 354 k.c. (pkt. 8 - 11 oraz pkt. 59, 60, 61 i 62 wyroku). Wyrok ten zapadł w odniesieniu do umowy kredytu indeksowanego zawartej w Polsce pomiędzy konsumentem a pozwanym bankiem i w konsekwencji zawiera wprost ocenę (negatywną) możliwości wypełnienia luk w takiej umowie, będących wynikiem abuzywności postanowień umownych dotyczących ryzyka walutowego, na podstawie powołanych w odesłaniu prejudycjalnym przepisów prawa polskiego. TSUE wykluczył możliwość interpretowania art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 w sposób dopuszczający uzupełnianie tak powstałych luk w umowie na podstawie przepisów krajowych o charakterze ogólnym, w szczególności odwołujących się do zasad słuszności lub ustalonych zwyczajów i to niezależnie od ewentualnej zgody stron umowy (pkt 3 sentencji wyroku C-260/18).

Chybiony jest zarzut naruszenia art. 4 ustawy z dnia 29 lipca 2011 r., o zmianie ustawy - prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw w zw. z art. 69 ust. 3 prawa bankowego i art. 75b prawa bankowego. Art. 4 ustawy z dnia 29 lipca 2011 roku o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 165, poz. 984) zawiera jedynie mechanizm wyeliminowania spreadów i nie wpływa na ocenę abuzywności zapisów

umownych. Nie może on również działać wstecz i nie eliminuje niedozwolonego charakteru postanowień umownych (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 19 marca 2016 roku, I CSK 1049/14). Wspomniana w art. 4 zdanie drugie ustawy antyspreadowej zmiana umowy kredytu mogłaby wywoływać skutek sanujący tylko wtedy, gdyby stanowiła wyraz następcej świadomej, wyraźnej i wolnej rezygnacji kredytobiorcy - konsumenta z powoływania się na abuzywność postanowienia (ewentualnie także nieważność umowy) i zgody na jego zastąpienie (ex tunc lub pro futuro) postanowieniem dozwolonym (tak Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2018 roku, III CZP 29/17 i w wyroku z dnia 9 maja 2019 roku, I CSK 242/18).

Powód nie sanował abuzywnych zapisów umowy. Nie wyraził zgody na utrzymanie tych postanowień ani na zastąpienie ich innymi regulacjami, w tym uzgodnionymi przez obie strony, co wyraźnie wynika z treści odpowiedzi na apelację (k. 22 odpowiedzi na apelację) oraz z treści zeznań powoda (k. 317 00:48:44) i z pisma k.354.

Ponieważ nie ma przepisów, które nadawałyby się do uzupełnienia luki powstałej wskutek eliminacji abuzywnego postanowienia wprowadzającego do umowy ryzyko kursowe, mogłyby one być co najwyżej hipotetycznie rozważane w sprawach, w których ryzyko kursowe nie byłoby abuzywne per se, a jedynie postanowienia wyznaczające sposób ustalania kursu waluty związane z mechanizmem indeksacji, okazałyby się niedozwolone, eliminacja postanowień abuzywnych prowadzi do nieważności umowy na podstawie art. 385¹ par. 1 k.c.

W konsekwencji, w ocenie Sądu Apelacyjnego, na skutek eliminacji klauzul abuzywnych umowa kredytu jest nieważna (bezskuteczna) ex lege i nie wiąże stron ze skutkiem ex tunc, w oparciu o art. 385¹ par. 1 k.c.

Rację ma sąd I instancji, że wobec ustalenia nieważności umowy kredytowej powodowi, jako konsumentowi, przysługuje roszczenie o zwrot świadczeń spełnionych w wykonaniu umowy, zgodnie z art. 410 § 1 w zw. z art. 405 k.c. Roszczenie to jest niezależne od tego, czy i w jakim zakresie powód jest dłużnikiem banku z tytułu zwrotu nienależnie otrzymanej kwoty kredytu (tak Sąd Najwyższy w uchwale z 16 lutego 2021 r., III CZP 11/20, OSNC 2021/6/20 oraz w uchwale składu 7 sędziów, mającej moc zasady prawnej, z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021/9/56). Spełnione przez kredytobiorcę nienależnie na podstawie postanowienia abuzywnego świadczenie podlega zwrotowi choćby kredytobiorca był równoległe dłużnikiem banku (wyrok Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC – zb. dod. 2021/B/20).

Jeżeli umowa kredytu jest nieważna, płatności kredytobiorcy ukierunkowane na umorzenie umownego zobowiązania kredytowego (jak się okazało – nieważnego) nie prowadzą do umorzenia jego zobowiązania do zwrotu otrzymanej kwoty kredytu jako świadczenia nienależnego, gdyż sprzeciwia się temu zarówno brak woli umorzenia zobowiązania z tytułu nienależnego świadczenia, jak i brak podstaw po stronie banku, aby inaczej rozumieć działanie świadczącego. Argumentu na rzecz tezy przeciwnej nie dostarcza też art. 411 pkt 4 k.c., gdyż również w tym przepisie chodzi tylko o świadczenie ukierunkowane na zaspokojenie oznaczonej, istniejącej, lecz jeszcze niewymagalnej wierzytelności (tak Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały składu siedmiu sędziów, mającej moc zasady prawnej, z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021/9/56). Spełnienie przez kredytobiorcę świadczenia bez zastrzeżenia zwrotu nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia gdyż nastąpiło w wykonaniu nieważnej czynności prawnej.

W tych okolicznościach wyrok zasądający na rzecz powoda zwrot kwot uiszczonych pozwanemu na podstawie nieważnej umowy uznać należy za prawidłowy. Prawidłowo również określił sąd I instancji datę wymagalności roszczenia.

Chybiony jest zarzut naruszenia art. 189 k.p.c. Sąd I instancji prawidłowo przyjął, że powód posiada interes prawny w żądaniu ustalenia, że zawarta umowa jest nieważna. Sąd Apelacyjny podziela w tym zakresie rozważania prawne sądu I instancji.

Chybiony jest zarzut naruszenia art. 5 k.c. Nie można zgodzić się z pozwanym, że ustalenie nieważności umowy prowadzi do naruszenia podstawowych zasad porządku prawnego, jakimi są zasady równości, pewności i proporcjonalności. Wbrew jego twierdzeniom, nie można też uznać, że żądanie ustalenia nieważności umowy stanowi

nadużycie prawa podmiotowego. Stwierdzenie nieważności umowy mieści się w zakresie sankcji, jakie dyrektywa 93/13 przewiduje w związku z wykorzystywaniem przez przedsiębiorcę nieuczciwych postanowień umownych. Zaakcentować należy, że zagwarantowana konsumentom przez przepisy tej dyrektywy ochrona ukierunkowana jest m.in. na osiągnięcie skutku prewencyjnego, o czym mowa w jej art. 7, tj. zniechęcenia przedsiębiorców do wykorzystywania w zawieranych umowach nieuczciwych postanowień umownych. W wyroku z dnia 26 marca 2019 r. (w sprawach C-70/17 i C-179/17, Abanca Corporación Bancaria SA i Bankia SA, pkt 54) TSUE wykluczył, aby sąd krajowy mógł zmieniać treść nieuczciwych warunków zawartych w umowach. Nie ma zatem podstaw do przyjęcia, że naruszona została zasada proporcjonalności.

Chybiony jest zarzut naruszenia art. 118 k.c. w zw. z art. 120 k.c. W tym zakresie Sąd Apelacyjny podzielił rozważania prawne sądu I instancji.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Apelacyjny nie znalazł podstaw do uwzględnienia apelacji i z mocy art. 385 k.p.c. oddalił ją.

O kosztach procesu za II instancję Sąd Apelacyjny orzekł zgodnie z wynikiem sporu w oparciu o art. 98 par. 1 i 3 k.p.c.

SSA Ewa Kaniok